

Dossier 'Voorafgaande zorgplanning'

Elk jaar komen heel wat mensen in een situatie terecht waarin ze, omwille van een onomkeerbare coma, dementie of een andere aandoening, niet meer in staat zijn om zelf beslissingen te nemen over de zorg en de medische behandelingen die ze wel of niet meer willen. Het kan ook bij jou of je familie voorvallen. Vandaag sterft 50 % van de Vlaamse bevolking niet door een plots overlijden, maar na een beslissing rond het levenseinde. Het gaat hier vooral om beslissingen die genomen worden tot het niet meer opstarten of stopzetten van een behandeling, omdat deze bijvoorbeeld erg pijnlijk is of een negatieve invloed kan hebben op de levenskwaliteit. Als je hier zelf niet meer kunt over beslissen, zijn het anderen die dit in jouw plaats doen, bijvoorbeeld je partner, familie of het behandelend zorgteam. Om dit te vermijden en mogelijke discussies binnen je familie te vermijden, is het nuttig vooraf hierover het gesprek aan te gaan met mensen die je vertrouwt en eventueel een aantal keuzes schriftelijk vast te leggen.

Wat is voorafgaande zorgplanning?

Voorafgaande zorgplanning is **een proces van overleg** tussen jou en andere personen **over wat jij wel nog wil en wat niet op het moment dat je zelf niet meer in staat bent dit kenbaar te maken**. Op om het even welke leeftijd kan het gebeuren dat je niet meer over de mogelijkheid beschikt om je wil kenbaar te maken. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn na een hersenbloeding, een zwaar verkeersongeval of een zwaar ski-ongeval, denk maar aan de Nederlandse prins Friso enkele jaren geleden.

De andere personen met wie je dit wil bespreken, bepaal je zelf. Dit kan je partner zijn, één of meerdere van je kinderen, een goede vriend of nog iemand anders. Je kunt het ook bespreken met zorgverleners die aan huis komen of je verzorgen in het woonzorgcentrum. Als je vooraf beslissingen wil nemen rond zorgplanning, bespreek je dit best **met je huisarts**.

Zoals reeds vermeld, is het een proces van overleg. Dit wil zeggen dat je het **meermaals** kunt bespreken en dat je ook tussenin van gedacht mag veranderen. Als je bijvoorbeeld een documentaire gezien hebt op de televisie die je mening gewijzigd heeft, kun je hierover zeker opnieuw in gesprek gaan. Zelfs als er zaken op papier gezet zijn, kunnen die steeds aangepast worden. Bovendien is de laatste jaren de relatie tussen de patiënt en zijn of haar huisarts veranderd. Vroeger bestond de opdracht van de huisarts er vooral in om, na onderzoek, een juiste diagnose te stellen en vervolgens de nodige medicijnen of behandelingen voor te schrijven om je griep, verkoudheid, maagzweer, ... te behandelen. Vandaag gaat de huisarts meer het gesprek met je aan over je gezondheidstoestand en staat hij of zij open voor dialoog, ook over voorafgaande zorgplanning.

Welke documenten bestaan er?

Je kunt je zorg voor later bespreken met je partner, kinderen, huisarts, ... en het daarbij laten. Daarmee ben je echter nog niet zeker dat zij ook effectief je wil zullen uitvoeren als jij die zelf niet meer kenbaar kunt maken. Daarom kan het nuttig zijn om je wil vast te leggen op papier. Hiervoor bestaan er 5 documenten:

1. De negatieve wilsverklaring of het levenstestament

Hierin geef je aan wat je niet meer wil op het ogenblik dat je het niet meer kenbaar kunt maken, bijvoorbeeld: "Ik wil geen bloedtransfusie", "Ik wil niet meer naar het ziekenhuis". Je kunt in deze wilsverklaring echter niet vragen om euthanasie. Deze wilsverklaring is in principe **levenslang geldig**, ook als je in het buitenland verblijft. Je hebt geen getuigen nodig bij het opstellen. Er is ook geen advies nodig van een tweede of derde arts. Je kunt dit document best samen met je huisarts opstellen. Informeer eens op voorhand bij hem hoe hij hier tegenover staat, niet alle artsen staan hier immers voor open. Voor het opstellen van de negatieve wilsverklaring maak je best een aparte afspraak met je huisarts, je doet dit beter niet tijdens een gewone consultatie. Wat in deze wilsverklaring is genoteerd, is **wettelijk afdwingbaar**, de arts dient dus uit te voeren wat jij genoteerd hebt.

2. De voorafgaande wilsverklaring euthanasie

In deze wilsverklaring geef je aan dat je euthanasie wenst als je in een toestand van **onomkeerbare coma** bevindt. Je kunt deze wilsverklaring enkel invullen als je bewustzijn niet is aangetast, dit wil zeggen dat je dit niet kunt doen als je aan dementie lijdt of als je zodanig veel gedronken hebt waardoor je niet meer helder kunt nadenken of verward bent. Er dienen **twee getuigen** mee te tekenen. Van deze getuigen dient er **minstens één persoon 'geen belang te hebben bij je dood'**. Als je twee kinderen hebt, kun je hen dus niet samen laten tekenen, aangezien zij beiden geld zullen erven als jij overleden bent. Deze wilsverklaring is **vijf jaar geldig** en dient dus na die periode hernieuwd te worden. Hou dus goed bij wanneer je je voorafgaande wilsverklaring euthanasie hebt opgesteld. Je kunt deze wilsverklaring laten registreren bij je gemeente. Deze wilsverklaring is enkel geldig in België, Nederland en Luxemburg, aangezien andere landen geen euthanasiewet hebben. **Je behandelende arts kan de uitvoering van de euthanasie weigeren** omdat hij bijvoorbeeld zelf geen voorstander is van euthanasie. Hij dient je dan wel door te verwijzen naar een andere arts. De uitvoerende arts moet vooraf altijd het advies inwinnen van een tweede en in sommige gevallen zelfs een derde arts.

3. De verklaring inzake de wijze van teraardebestelling

Hierin leg je de keuze voor je uitvaart vast: Wil je een kerkdienst? Wil je begraven of gecremeerd worden? In welke gemeente wil je begraven worden of dient je as begraven, bijgezet of uitgestrooid te worden? ... Zowel je nabestaanden als de begrafenisondernemer zijn verplicht met deze wensen rekening te houden.

4. De verklaring inzake orgaandonatie

Iedereen in België is in principe orgaandonor na zijn overlijden. In deze verklaring kun je echter vastleggen dat je je hiertegen verzet of net uitdrukkelijk aangeven dat je orgaandonor wil zijn.

5. Document om je lichaam te schenken aan de wetenschap

Je kunt vooraf bepalen dat je je lichaam na je dood schenkt aan de medische faculteit van een Belgische universiteit om hierop proeven en onderzoeken te doen. Je neemt hiervoor contact op met de universiteit van jouw keuze.

Heel wat instanties hebben de afgelopen jaren een versie opgesteld van bovenstaande documenten. Het LevensEinde InformatieForum (LEIF) heeft eind 2016 een brochure samengesteld met de correcte documenten van de vier eerste verklaringen. Deze werden goedgekeurd door minister Maggie De Block. Je kunt deze documenten aanvragen bij de vzw Liever Thuis LM (02 542 87 09 of lieverthuis@lm.be).

Hoe weten anderen, bijvoorbeeld bij een plots bewustzijnsverlies, dat je beschikt over deze documenten?

Bij LEIF kan je een LEIF-kaart bestellen. Hierop kun je aanduiden over welke documenten je precies beschikt. De LEIF-kaart heeft de grootte van een bankkaart en kun je bewaren in je portefeuille. Al 46.500 Belgen hebben zo'n kaart.

Is er een verband tussen de documenten 'voorafgaande zorgplanning' en het globaal medisch dossier?

Je globaal medisch dossier dat bijgehouden wordt door je huisarts geeft een overzicht van je huidige gezondheidstoestand. Hierin kun je eventueel laten opnemen dat je beschikt over wilsverklaringen, maar dit is zeker niet verplicht. Wanneer je van huisarts verandert, verhuist je globaal medisch dossier mee naar je nieuwe huisarts, behalve de persoonlijke notities die de eerste arts hierin heeft beschreven, bijvoorbeeld: "De patiënt reageerde vandaag erg agressief op een voorstel tot behandeling."

Wat is het verschil tussen een voorafgaande wilsverklaring euthanasie en een actueel schriftelijk verzoek om euthanasie?

In een **voorafgaande wilsverklaring euthanasie** geef je aan dat je euthanasie wil als je in een onomkeerbare coma terechtkomt. Het is dus **een vraag die je nu stelt voor later**.

Bij een **actueel schriftelijk verzoek om euthanasie** vraag je nu, op het ogenblik dat je volledig bij bewustzijn bent, euthanasie om **zo spoedig mogelijk te laten uitvoeren**. Je moet het zelf vragen, het kan niet gevraagd worden door bijvoorbeeld één van je kinderen. Het dient om een **herhaaldelijke vraag** te gaan, je moet het dus meermaals vragen. Daarbij gaat je behandelende arts na of je je in een medisch uitzichtloze situatie bevindt en/of je lichamelijk of psychisch lijden aanhoudend en ondraaglijk

is en niet kan worden verzacht. Bovendien moet je toestand te wijten zijn aan een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening.

Enkel wilsbekwame meerderjarigen en oordeelsbekwame minderjarigen kunnen een schriftelijk verzoek om euthanasie indienen. Een psycholoog of kinderpsychiater zal nagaan of de minderjarige voldoende oordeelsbekwaam is.

Personen die lijden aan dementie kunnen geen schriftelijk verzoek om euthanasie indienen.

Kun je iemand aanduiden die opkomt voor jouw rechten als je niet meer bij bewustzijn bent?

Dat kan zeker. In dat geval spreken we over een **vertegenwoordiger**. Iedereen heeft sowieso één of meerdere wettelijke vertegenwoordigers voor in het geval je niet meer bij bewustzijn bent. De eerste wettelijke vertegenwoordiger is je partner. Heb je geen partner (meer) of wil die partner geen beslissing in jouw plaats nemen, dan zal gekeken worden naar je kinderen. Heb je geen kinderen of willen die geen beslissing nemen, wordt er gekeken of je eventueel nog ouders hebt. Is dit niet het geval of willen zij geen beslissing nemen, zal de mening gevraagd worden aan je eventuele broers of zussen. Zijn die er niet of willen zij geen beslissing nemen, dan beslist het verzorgend medisch team. Je kunt echter zelf een vertegenwoordiger aanduiden die in jouw naam zal spreken als jij hiertoe niet meer in staat bent. Op die manier kun je er bijvoorbeeld voor zorgen dat één van je kinderen de nodige beslissingen neemt in plaats van je partner.

Je kan in principe al je kinderen aanduiden als vertegenwoordiger. Dit gebeurt regelmatig om iedereen gelijk te behandelen. Dit is echter geen goed idee, aangezien er op die manier net discussies zouden kunnen ontstaan, waardoor uiteindelijk je wil toch niet gerespecteerd wordt. Je doet er dus best aan slechts één vertegenwoordiger aan te duiden. Eventueel kan je een reservevertegenwoordiger aanduiden voor in het geval je eerste vertegenwoordiger overlijdt voordat er een beslissing dient genomen te worden of voor in het geval hij of zij onbereikbaar is op het ogenblik dat hij of zij nodig is.

Naast de vertegenwoordiger kun je ook een **vertrouwenspersoon** aanwijzen. Deze persoon gaat bijvoorbeeld met je mee op consultatie bij je behandelend arts. Deze persoon kan je ondersteunen en helpen bij het nemen van (moeilijke) beslissingen, maar hij of zij kan niet in jouw plaats beslissen.

Een persoon kan zowel vertegenwoordiger als vertrouwenspersoon zijn als je dat wenst. De vertegenwoordiger dien je wel schriftelijk vast te leggen. De vertrouwenspersoon kan je schriftelijk vastleggen, maar dit is niet verplicht.

Troeven van voorafgaande zorgplanning

Voor jou

Je bent zeker dat je wil zal uitgevoerd worden als jij niet meer in staat bent om hierover te beslissen.

Voor je familie

Je vermijdt discussies en conflicten bij je gezinsleden, aangezien zij geen beslissing meer moeten nemen in jouw plaats.

Voor je zorgverleners

Je creëert duidelijkheid voor hen over hetgeen je zelf nog wil en niet meer wil.

Nog vragen?

Laat het ons zeker weten op 02 542 87 09 of lieverthuis@lm.be.